

Del plaer de sentir-se viu al plaer de pensar

Aquest article neix d'una profunda inquietud arran de moltes idees, sobretot dubtes i intuïcions, que ja fa temps em roden pel cap, les quals han originat el desig d'expressar-les per escrit i manifestar d'aquesta forma el meu parer dintre del món de la Pedagogia Operatòria i el Constructivisme per aportar alguns elements de reflexió encara que això pugui semblar una mica agosarat.

No soc un coneixedor profund d'aquests dos camps psicopedagògics, tot i que en tinc uns fonaments suficients com per saber de què estic parlant, i en el meu desig no s'hi barreja cap ambició per dir res de nou, res que ja no hagi sigut dit per altres, però si hi ha una intencionalitat en vers una síntesi personal dels aspectes que es comenten. Aquesta síntesi es situa en les edats dels tres als vuit anys, és a dir, en tota l'extensió del pensament pre-operacional, i és el resultat d'uns quants anys de pràctica docent amb nens d'aquestes edats, d'una formació personal permanent força intensa i, en els darrers anys, d'una tasca en el camp de la formació de mestres.

Val a dir també, que aquest article neix d'una demanda concreta a partir de les Jornades que un col·lectiu de professionals de l'educació vàrem realitzar a Sant Sebastià l'Abril d'enguany sota l'empament de l'Equip de la Pedagogia Operatòria de l'IMIPAE de l'Ajuntament de Barcelona. Aquella trobada va ser molt significativa per a mi en molts sentits i en ella em va arribar la predisposició d'aquest Equip per rebre referències que puguin ajudar-lo a enriquir les seves conceptualitzacions.

Va ser un plantejament molt obert en el que hi tenien cabuda diferents maneres de pensar, sota uns principis més o menys comuns. Dins del discurs de l'evolució del pensament del nen, concretament pel que fa referència al camp de l'aprenentatge, i potser més concretament dins dels processos d'ensenyament-aprenentatge, estic molt d'acord amb els plantejaments de la Pedagogia Operatòria i del Constructivisme. Entenc que els codis de signes convencionals, concretament els que fan referència a les matemàtiques i a la lectura i escriptura, són codis culturals amb una càrrega social molt important i que en certa mida el nen ha de fer un procés de reconstrucció d'aquests però partint dels seus propis codis; posteriorment amb l'acord d'un codi que permeti la comunicació dintre del seu medi social més proper que és la pròpia classe, per arribar a copsar el significat del codi convencional.

Entenc, dintre d'un marc també constructivista, que és necessari que amb els nens ens plantejem projectes de treball en els que, a partir del buidatge i posta en comú de les coses que ja saben sobre el tema en estudi, creem unes estratègies perquè es preocupin per determinar quines altres coses desitjarien conèixer, de quines maneres es podria fer aquesta tasca i finalment com es podria sintetitzar tot el procés desenvolupat. Estic totalment d'acord, i crec que avui en dia estan més que suficientment avalats pels estudis psicològics de ja fa uns quants anys, i per la pràctica quotidiana amb els nens/es de les escoles, en els principis que es postulen en el constructivisme ja que s'hi barregen una sèrie de factors que em semblen molt interessants.

Es parla concretament d'involucrar als infants dintre d'un món el més ric possible en experiències, les quals caldrà enfocar des d'un punt de vista multidimensional, és a dir, no si val a plantejar aquestes experiències d'una forma tipificada sinó que cal fer-ho des de moltes perspectives diferents per permetre la versatilitat del pensament del nen, i dintre d'aquesta multidimensionalitat hi juga un paper important l'atzar, donat

que no es pot preveure mai amb anterioritat als fets com reaccionarà un nen concret, i divers, davant d'una situació determinada. Serà el bombardeig d'aquestes experiències multidimensionals el que permetrà que el nen/a connecti d'una forma efectiva amb el contingut que pretenem desenvolupar.

Per altra banda aquest enfoc permetrà establir relacions interioritzades que seran les que d'una forma significativa li serviran a l'individu per a evolucionar el seu pensament. Sense oblidar mai el caràcter eminentment social de tot tipus d'aprenentatge així com les implicacions que hi juguen els aspectes emocionals i afectius pels que els nans van passant.

Finalment, quedaria per parlar de la importància del llenguatge en tots aquests processos. Un llenguatge que permet mobilitzar el món de les idees, que permet comunicar-les, analitzar-les, contraposar-les, i que permet, també, un primer pas de síntesi de tot el procés desenvolupat. No oblidó, però, la peça que acaba de donar el contrapunt a tot el plantejament constructivista i que es concreta en l'aprenentatge significatiu, sobre el que no m'estendré, perquè no és la intenció d'aquest escrit però del que si diré que emmarca la necessitat de la motivació, de la funcionalitat i de la potencialitat de lligar el nou contingut d'aprenentatge amb allò que el nen/a ja coneixia respecte aquest.

Dins del constructivisme es parla també de dos factors molt importants com són el tipus d'avaluació a realitzar i el tipus de formació que ha de tenir un professional de l'educació per desenvolupar coherentment la seva tasca. L'avaluació va més encaminada cap una anàlisi i valoració del procés que segueix l'individu en el desenvolupament de les seves capacitats que cap a la importància del resultat final, que si bé és important no necessàriament és la dada més significativa. La formació ha de ser una formació permanent molt ben sustentada psicopedagògicament.

Partint de tot el que s'ha dit, i de moltes coses que he omès voluntàriament, i suposo que també involuntàriament degut a manques de coneixement sobre els temes dels que parlo, em pregunto si aquests plantejaments no han corregut el risc, en la pràctica docent de cada dia, d'adquirir una sèrie de vicis que en certa mida puguin desvirtuar els plantejaments inicials.

La meva intenció és parlar una mica d'aquesta possible desvirtuació i d'alguns possibles desllorigadors que ajudarien a clarificar conceptes i pràctiques. Penso que, en general, hi ha hagut una tendència a quedar-se una mica en el substrat teòric, que espero que a grans trets hagi quedat prou justificat, i també, en el nivell més cognitiu, és a dir, en el món de la maduració dels conceptes. Al llarg d'aquests anys he sentit comentar més d'una vegada a diferents grups de mestres que tots aquests postulats estaven molt bé, que semblaven molt ben fonamentats perquè a la pràctica això no es sabia com traduir en plantejaments psicopedagògics clars.

Crec que es necessari acceptar que hi ha hagut, i continua existint, una seriosa dificultat per transmetre aquests principis teòrics a una pràctica assequible per aquells professionals que no han viscut en la pròpia pell l'evolució de les seves fonamentacions, i que es troben davant d'un grup classe i el que volen és fer la seva feina el més coherentment possible però necessiten eines eficaces per fer-ho, i no m'estic referint estrictament a les típiques i, desafortunadament, famoses receptes didàctiques. No voldria, tampoc, entrar en el tema de la Reforma, però en temo que li

pot passar quelcom molt semblant a lo que estava comentant unes línies més amunt perquè les seves fonamentacions teòriques són realment molt interessants i reflexen l'esperit dels temes dels que he parlat fins ara, però no està gens clar com es portarà a terme la formació necessària perquè el col·lectiu de mestres la puguin desenvolupar tal i com està concebuda, sense desvirtuar els seus principis fonamentals.

Recollint el repte que abans em feia a mi mateix de trobar alguns deslloradors per aquesta situació que no deixa de ser força preocupant, penso que cal fer menció a dues vessants diferents que resumiria en dos aspectes. Una vessant seria respecte els continguts i l'altra seria respecte la forma. En l'aspecte dels continguts m'agradaria amplificar el camp d'actuació a partir de trets que puguin potenciar l'acolliment d'una vertadera globalitat del nen, i en quant a la forma m'agradaria centrar-me en l'amplificació del tipus de formació permanent que resulta més significativa, segons la meua manera d'entendre.

És acceptat per tothom que els nens/es de les edats a les que em refereixo estan ubicats en un període tipificat com a pre-operacional, tot i els matisos que podríem establir entre els nens de tres anys en vers la seva evolució madurativa cap els vuit anys, i que provenen d'un període anterior tipificat com a sensorio-motor. Tot i que el període sensorio-motor té unes característiques que el defineixen clarament i el diferencien totalment del període pre-operacional tinc la sospita de que es passa amb massa rapidesa d'un model de tipus motriu a un model de tipus cognitiu, no en els plantejaments teòrics, però sí en els plantejaments pràctics. La realitat de les nostres escoles està plena d'exemples ja que és usual que als nens de parvulari se'ls hi ensenyi, indiscriminadament, entre moltes d'altres coses, a llegir i escriure, i als nens de cicle inicial se'ls hi exigeix genèricament que sàpiguen fer coses com restes portant. D'alguna manera m'estic agafant als extrems d'un plantejament que encara és força genèric avui en dia, per entremig trobaríem molts matisos que fan referència a l'incipient interès per treballar aspectes formals i conceptuals davant de potenciar altres camps necessaris pel desenvolupament harmònic dels infants.

Així com l'escola s'ha preocupat molt més d'aquests aspectes en els seus dissenys curriculars no és menys cert que les institucions dedicades a la investigació i transmissió de les noves corrents psicopedagògiques també han abocat els seus esforços per definir noves metodologies i orientacions, sustentades en uns principis totalment adequats, però des del meu punt de vista, parcials i equívocues.

Donada la meua formació com a psicomotricista en la línia de la Pràctica Psicomotriu de Bernard Aucouturier, he tingut la oportunitat de treballar amb un nou concepte que es defineix com l'expressivitat psicomotriu. Abans d'entrar en la seva anàlisi voldria deixar ben clar que no és la meua intenció fer cap tipus de proselitisme d'aquesta línia psicomotriu sinó que el meu interès radica en aportar al problema encetat elements que jo he vivenciat d'aquesta pràctica que em semblen prou útils per millorar el nostre coneixement del nen i per tant de perfilar millor la nostra actuació pedagògica.

L'expressivitat motriu és la manifestació més autèntica del nen ja que parteix de l'expressió del seu cos i del moviment en unes edats en que aquests transcriueixen sense enganys l'empremta de la seva història personal profunda. Ens preocupem per analitzar els seus processos d'aprenentatge, per buscar estratègies didàctiques per ajudar-los a superar els entrebancs de tipus intel·lectual amb els que es troben, parlem d'èxit o fracàs en funció del resultat que obtenen en les disciplines de tipus escolar,

creem aules d'educació especial, programes d'acció compensatòria però ens hem parat a pensar en els nens/es com a individus totalment diversos, incomparables, a observar-los en les seves manifestacions més primàries a partir de la seva expressió primigènica amb el cos i immersos en un món de relacions?

Tothom parla de globalitat, per en el fons, encara que sigui trist dir-ho, aquesta globalitat es tradueix en una parcialitat, la del món dels conceptes. Podríem utilitzar un nou vocable, no tan contaminat com el de globalitat, que podria ser el de totalitat, veure al nen com un ser total, amb les seves necessitats de tipus motriu, emocionals i afectives, també intel·lectuals, que en aquestes edats les manifesta d'una forma molt específica, globalment, a partir del moviment i del seu propi cos, un cos que, individualment o en relació amb els objectes i amb els altres, expressa de la forma més autèntica possible les característiques d'aquella persona a la que sustenta, manifestant les seves habilitats i maduracions motrius, les seves pors, angoixes, el plaer i el desplaer, el món de les emocions, a la vegada que va creant un feed-back amb les seves capacitats intel·lectuals en un anar i venir aprofitant el que ja sap per accedir a nous coneixements en aquest medi d'experiències i relacions.

Si no es dona aquesta mirada total de la manera de estar i ser del nen en el món que l'envolta difícilment podrem trobar solucions reals i factibles d'evolució als problemes amb els que es va trobant. El problema del fracàs escolar no està tant en si baixem o pugem els nivells, en si som més capaços d'establir estratègies didàctiques, dissenys curriculars més perfilats, sinó més aviat en el fet de que no acollim al nen d'aquesta forma total sinó que només l'atenem, per qüestions de prestigi, de pressions socials, per desconeixement, i per altres raons, des del punt de vista intel·lectual, deixant de banda un dels principis de l'escola, al menys jo ho entenc així, que defensa la idea de la educació integral.

L'anàlisi d'aquesta expressivitat motriu es concreta en l'observació de l'actuació dels nens/es en funció de la seva gestualitat, del seu to, de l'ocupació de l'espai, de la seva relació amb els objectes, amb els companys i amb els adults, i també, amb ell mateix a nivell postural i en funció de la vivència del plaer i el desplaer que configuraran la seva manera d'estar i de ser en el món. Son també significatius els sistemes de comunicació que fa servir i el tipus de verbalitzacions que realitza doncs aquestes estan, al igual que la resta de paràmetres, impregnades d'un significatiu sentit profund que moltes vegades divergeix del sentit aparent. Tota aquesta observació es pot fer tant a dins com a fora de la sala de psicomotricitat.

Si en l'expressivitat motriu d'un nen/a es manifesta una incapacitat per establir comunicació significativa amb la resta d'elements que configuren el seu medi, és totalment inverossímil pensar que aquest nen/a serà capaç d'entrar en contacte amb el món intel·lectual perquè està tancat dins de si mateix i per tant no està obert a establir relacions significatives amb l'exterior, la qual cosa comporta que no pugui fer evolucionar d'una manera formal el seu pensament. Seria el cas del nen extremadament egocèntric, o el cas del nen bloquejat emocionalment, ja sigui inhibit o agressiu.

Cal, doncs, potenciar aquesta comunicació, per no solament des dels aspectes formals com els del llenguatge o dels codis de signes convencionals, entre d'altres, sinó també, a partir de desenvolupar aquesta vessant corporal que per la seva autenticitat

és camp propici per trobar-hi possibles raons de desajust o, en el millor dels casos, corroborar la bona marxa de la seva evolució.

La capacitat de comunicar-se és un primer pas, un primer objectiu a assolir, però no podem aturar-nos aquí, cal un segon objectiu en el que aquesta comunicació estigui investida de la capacitat d'expressar-se d'una forma creativa, diversa i personal. L'estereotipi en la comunicació comporta un cercle tancat que impedeix als individus evolucionar d'una forma plena perquè dificulta o impossibilita la interrelació real amb els altres. Quan un nen/a és capaç de comunicar-se d'una forma personal i creativa no te cap dificultat per accedir al món conceptual, de camí cap el pensament operatiu, perquè està obert a allò que li arriba de fora ja que estableix criteris de versatilitat amb les seves relacions que potencien camps més amplis d'interrelació i la possibilitat d'un pensament reversible, descentrat.

Però no es tracta solament de que a partir de l'expressivitat motriu nosaltres puguem analitzar la capacitat de descentrament dels nens, es tracta també de que en el desenvolupament d'aquesta expressivitat, en el seu contingut, el nen està elaborant l'eix vertebrador de totes les seves experiències futures, la construcció i conscienciació del seu propi cos, a partir de la vivència d'aquelles sensacions de plaer i desplaer de les que parlava abans que segons el caire que agafin portaran a una construcció i conscienciació realista i per tant propiciaran una aproximació real al món que els envolta, o a una desestructuració i deformació inconscient que propiciaran un bloqueig en les seves relacions amb el món circumdant.

Aquesta construcció de la consciència del propi cos, que no hem d'aparellar en aquest moment a la representació de l'esquema corporal, tot i que aquest estarà força contaminat per aquella, és un element vital pel desenvolupament global de l'individu ja que és el propi cos la base de la que emanen tots els contactes amb l'exterior. És el propi cos la única possible referència estable que tenim en el nostre desenvolupament i si aquesta referència està deformada és de suposar que les nostres accions sofreixin les mateixes deformacions. Si el nen/a no pot construir correctament la imatge del seu cos difícilment podrà construir la realitat que l' envolta.

Des del context de la Pràctica Psicomotriu tenim una eina per incidir en aquesta tasca vers la construcció de la realitat que ve definida per lo que anomenem tecnicitat, que vindria a ser un conjunt d'estratègies que configuren un sistema d'accions que permeten propiciar en el nen una evolució significativa dels seus conflictes emocionals i de les seves dificultats motrius. A grans trets aquest sistema d'accions vindria determinat per la creació, modificació i manipulació dels espais, la utilització conscient de la pròpia producció gestual, i l'acceptació, comprensió i manipulació de la inhibició, l'agressivitat i altres conductes manifestades.

Un dels materials que utilitzem a la nostra escola, ja sigui dins o fora de la sala de psicomotricitat, ja sigui com activitat de descentrament de la sessió realitzada o com activitat d'un racó més dels que tenim, són les fustes de construcció, dissenyades amb unes mides i característiques que faciliten molt l'estructuració del pensament lògic-matemàtic. És significatiu que moltes vegades les construccions que els nens

fan amb aquest material són justament, o al menys tenen connotacions clares, una representació de la figura humana, és a dir, una construcció i, en segons quins casos, una reconstrucció, del propi cos.

Usualment, quan s'acaba una sessió de pràctica psicomotriu, proposem als nens, com activitat de representació de la vivència viscuda a la sala, i també, com activitat de descentrament donat que han de fer un procés cognitiu d'evocació, que treballin amb diferents materials, com modelatge, pintura, les mateixes fustes de construcció que he mencionat, i també la possibilitat de dibuixar. La major part de les produccions que els nens fan tenen que veure directament amb la representació de la figura humana, la qual cosa ve a corroborar el significatiu que és per a ells la vivència corporal, en la seva activitat, ja sigui motriu, simbòlica o cognitiva.

Resumint tot el que s'ha dit en els últims paràgrafs aniríem a parar a la idea que pretén sintetitzar el títol d'aquest article. Quan un nen/a viu amb plaer el seu cos te una disponibilitat a entrar en contacte amb el cos de l'altre, una disponibilitat que es concreta especialment en la capacitat de comunicar-se i d'expressar-se d'una forma creativa, és un nen/a que viu el plaer de sentir-se viu i això li propicia la possibilitat d'interrelacionar-se amb el món intel·lectual i de viure el plaer de pensar i construir. Si no es donen aquestes circumstàncies és impensable que el nen/a assoleixi aquest nivell de gaudir del món de les idees i els conceptes perquè les seves necessitats són encara molt més primàries.

Hi havia un segon aspecte, en quant als continguts, sobre el que volia parlar i que lliga molt directament amb el que he comentat fins al moment. L'aspecte fa referència al món de les emocions i de l'afectivitat i el lligam es concreta en el que s'anomena el sistema d'actituds del psicomotricista, que en un medi de coherència educativa no hauria de diferir del de l'educador.

L'experiència del meu treball amb nens, i també, en la meua pròpia formació personal, m'estan portant a corroborar la consideració de que l'aspecte afectiu és un dels eixos fonamentals en el desenvolupament global dels individus. Per sobre de totes les consideracions psicopedagògiques, metodològiques, didàctiques, malgrat fins i tot l'encert o desencert d'aquestes, si el nivell de relació afectiva que es dona entre dues persones és significatiu per ambdues el resultat de la seva interacció pot arribar tan lluny com es vulgui, dintre del context de les limitacions de cadascú en diferents àmbits. En el cas contrari es produeix el mateix efecte, malgrat l'encert o desencert de les estratègies utilitzades.

És difícil per a mi conceptualitzar aquest fet ja que no se on es troba la frontera del naixement d'una bona relació afectiva, quin és el seu origen i com es cultiva o deteriora, o al menys no puc precisar-ho. En els principis de la Pràctica Psicomotriu he trobat una eina que m'ha ajudat molt a millorar, no tant el coneixement intrínsec del contingut d'aquestes relacions afectives, sinó la manera d'aproximar-m'hi i de fer-les evolucionar, no sempre amb el mateix bon resultat. Aquesta eina estratègica és el que s'anomena el sistema d'actituds, terme que engloba diferents aspectes.

Per una banda propicia la seguretat i llei necessàries perquè es puguin desenvolupar relacions significatives entre els nens. En un medi on aquests es trobin insegurs o en el que els límits no estiguin suficientment clars es produeix el caos que porta a que hi hagi membres del grup que s'inhibeixin com a resposta a la inseguretat creada o que d'altres es tornin agressius com a medi d'autodefensa de la seva pròpia inseguretat. Per una altra banda permet a l'adult convertir-se en company simbòlic del nen, amb l'investiment afectiu que això significa, sense que això vulgui dir en cap moment

perdre's en el joc simbòlic del nen, factor que seria més desestructurant que beneficiós.

Finalment hi ha un altre element molt important dins d'aquest sistema d'actituds, generalitzable com els altres, per a mi amb una incidència molt gran, que seria la capacitat d'escolta, sustentada no en el sentit estricte de les paraules sinó en una relació de tipus empàtica en la que l'adult cospa el sentit de expressió del nen, el sentit profund més que no pas el que es manifesta exteriorment, i a la vegada manté la suficient distància, el suficient descentrament i disimetria per poder veure des de fora aquest sentit profund i poder-hi intervenir sense envair el món afectiu del nen i sense sentir-se ell mateix envai t per la vivència del nen.

Quan més acurat és el meu sistema d'actituds més proper estic del nen, però proper d'una manera rogeriana, no directiva, d'una manera en que flueixen les coses, en que no hi ha imposicions sinó intervencions ajustades al sentit profund de l'expressivitat del nen que permeten el anar i venir d'una relació afectiva significativa però no dependent. Aquest tipus de relació afectiva tindrà molt que veure amb el que parlàvem amb anterioritat respecte el nivell de comunicació, la capacitat d'expressar-se d'una forma personal i creativa i per tant de propiciar la construcció de la realitat i del pensament operatiu.

Per tant el sistema d'accions, encara que més el sistema d'actituds, dels que he parlat, no afloren necessàriament així com així en cadascú de nosaltres. Hi ha qui te unes dots més naturals, que li brolla d'una forma espontània, però no sempre es dona d'una forma tan evident. Això em porta a lligar-ho amb l'aspecte de tipus formal del que parlava inicialment, quan he mencionat el camp de la formació permanent.

És cert que s'estan fent diversos plans de formació permanent institucional, però segons la meua manera de veure-ho es tracta d'una formació molt curricular. És insuficient aquest tractament de la formació permanent si realment es pretén que aquesta formació sigui significativa en la relació docent amb els nens. El fet de que jo conegui més bé els fonaments psicopedagògics de cadascuna de les edats, que tingui majors coneixements i estratègies per propiciar el didactisme de tal o qual matèria, i altres exemples del mateix estil, no em garanteix l'èxit de la meua tasca amb els nens, especialment amb els nens amb problemes, que cada vegada són més representatius en el nostre medi escolar.

Hi ha una dita, si voleu potser excessivament grollera pel cas, però que per a mi il·lustra força bé la idea que vull explicitar, que diu: Els mateixos gossos però amb collars nous!. I és que el fet d'incrementar el nostre bagatge de tipus cognitiu o procedimental no és suficient per millorar la nostra disponibilitat a treballar d'una forma constructivista amb els nens, quan el constructivisme es fonamenta en que és el propi nen el motor del seu aprenentatge i acceptar això és acceptar un canvi d'actitud en la nostra funció, i les actituds no es poden formar a partir de coneixements ni procediments.

És evident que calen nous camins de formació per promoure aquest canvi d'actitud i per a mi la única manera factible per aconseguir-ho és involucrant a la pròpia persona en el procés de formació, és a dir, fent-la particip d'aquesta formació a partir d'activitats de creixement personal que la portin a vivenciar, i revivenciar, una sèrie d'experiències, a reflexionar sobre elles, a copsar la relativitat de tots els nostres

sistemes de valors envers els sistemes de valors dels altres, per realment accedir a la possibilitat de comprendre la diversitat en la seva vertadera dimensió a l'hora que refermar una manera personal i creativa d'actuar i adquirir la capacitat d'escolta en vers els altres gràcies al descentrament de la nostra sovint, en major o menor grau, mediocritat en la vida quotidiana.

Mentre no es doni realment aquesta circumstància estic cada cop més convençut de que malgrat els esforços de moltes persones involucrades d'una forma seriosa i professional, des dels teòrics que dissenyen, els formadors que transmeten i els alumnes que reben, encara que tot es doni en un marc mínimament constructivista, tal i com avui en dia s'aplica, els resultats no poden ser massa brillants. I dic això de "com s'està aplicant avui en dia el constructivisme" perquè penso que en un sentit més pur aquest té unes connotacions molt més semblants a les que jo faig referència ja que tot procés d'aprenentatge no s'hauria de donar fora del context de significativitat i des d'aquell moment afectaria plenament a la persona i no tan sols al seu substrat cognitiu.

Tan sols em resta comentar, dins del context de la formació permanent, que a més de l'involucrament de la persona globalment com a element susceptible de formació, caldria que hi hagués un contrast permanent entre la vessant teòrica i la vessant pràctica, no tant des del punt de vista procedimental, didàctic, sinó més aviat des d'un punt de vista molt més significatiu com és el camp de l'observació de les activitats i produccions dels nens. La nostra professió està molt mancada d'un treball sistemàtic d'observació, i si realment volem desenvolupar una tasca constructivista hem de saber amb exactitud què és el que saben fer els nens, com ho fan i com han assolit aquest nivell de coneixement, i la única manera possible no són els manuals sinó el contrastar a la pràctica allò que pensàvem o que diu la teoria amb allò que realment fan els nens.

Aquest plantejament de la formació permanent també és un model extret de la Pràctica Psicomotriu i penso que puc parlar d'ell perquè l'he viscut, i continuo vivint, molt personalment i cada cop més n'estic rebent els seus beneficis en tots els sentits.

Imagino que aquest escrit procura dir unes quantes coses en poc espai, algunes que potser no estan prou clares i caldria matisar o reforçar, altres en les que no hi estareu massa d'acord, algunes que us poden fer reflexionar. La conclusió que jo voldria desprendre de tot el que aquí he reflexat és que m'agradaria que aquest escrit fos un cultiu de debat per tal de veure la viabilitat o no de les idees que en ell s'inclouen respecte les corrents anomenades inicialment. Per tant, resta la porta oberta a les crítiques, als matisos, a les ampliacions, i a tot allò que conjuntament ens serveixi per clarificar cada cop més la nostra feina com educadors.

Carles Parellada Enrich, mestre i psicomotricista
Membre de l'Equip de Mestres de Parvulari i Cicle Inicial de l'Escola Pública "Els Convents" de Martorell
Espanya a 23 de Juliol de 1990